

Praca-licencjacka-budzet-gminy-10

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym 145

Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, nr 40 (4/2014) ISSN 1898-5084

dr hab. Renata Marks-Bielska¹, prof. nadzw. UWM

Katedra Polityki Gospodarczej i Regionalnej

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

mgr inż. Wojciech Dereszewski²

Urząd Gminy Kurzętnik

mgr Bożena Zaborowska³

Urząd Gminy Kurzętnik

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym na przykładzie gminy Kurzętnik w latach 2007–2013

WSTĘP

Zagadnienie rozwoju lokalnego jest przedmiotem szczególnego zainteresowania wielu dyscyplin naukowych, jak również samorządowców i przedsiębiorców. Wynika to przede wszystkim z roli i znaczenia rozwoju lokalnego dla wzrostu gospodarczego kraju przy zachodzących procesach transformacji systemowej w Polsce. Na tempo i kierunki rozwoju lokalnego ma wpływ wiele różnych czynników, m.in. o charakterze społecznym, ekonomicznym i politycznym. Są to czynniki zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne [Adamowicz, 2006, s. 17; Popławski, 2009, s. 25].

Kształtowanie gospodarki lokalnej odbywa się przez politykę lokalną, planowanie przestrzenne i przygotowanie strategii rozwoju oraz przez stosowanie środków jej realizacji, a szczególnie umożliwiających uruchomienie działalności gospodarczej, zmianę jej kierunku lub poszerzenie [Wojciechowski, 2003, s. 9;

1 Adres korespondencyjny: ul. Oczapowskiego 4; 10-719 Olsztyn, tel. +48 89 523 47 09, e-mail: renatam@uwm.edu.pl.

2 Adres korespondencyjny: ul. Grunwaldzka 39; 13-306 Kurzętnik, e-mail: dereszewski@kurzetnik.pl.

3 Adres korespondencyjny: ul. Grunwaldzka 39; 13-306 Kurzętnik, e-mail: zaborowska@kurzetnik.pl.

146 RENATA MARKS-BIELSKA I IN.

Wiatrak, 2006, s. 543]. Każda jednostka samorządowa, prowadząc określoną politykę, dąży do uzyskania przewagi konkurencyjnej pod względem atrakcyjności inwestycyjnej. Pozyskiwanie przedsiębiorców i powstawanie nowych inwestycji przekłada się bowiem bezpośrednio na zwiększanie dochodów budżetowych gminy, a zwłaszcza dochodów własnych, z których można finansować zadania służące rozwojowi lokalnej społeczności [Nargiełło, 2006, s. 99]. Bartik [2004, s. 358] w definicji lokalnego rozwoju gospodarczego podkreśla zdolność gospodarki lokalnej do tworzenia bogactwa dla mieszkańców, przy efektywnym wykorzystaniu lokalnych zasobów lub też przeniesieniu zasobów do efektywniejszych zastosowań. Lokalny rozwój gospodarczy jest procesem działań jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych. Działalność tych jednostek jest ukierunkowana na wykorzystanie dostępnych zasobów do tworzenia prywatnego sektora przedsiębiorczości, generowania nowych miejsc pracy itp. [Blakely, 1990; Parysek, 2001].

Celem artykułu było przedstawienie i ocena potencjału inwestycyjnego gminy Kurzętnik. Dla zrealizowania celu wykorzystano literaturę przedmiotu, dane statystyczne i wyniki badań empirycznych. Podjęto próbę oceny potencjału inwestycyjnego gminy Kurzętnik w woj. warmińsko-mazurskim. Dociekania naukowe skoncentrowano na ocenie dynamiki rozwoju gminy w latach 2007–2013. Do wyliczenia odpowiednich wskaźników pozyskano dane ze sprawozdań z wykonania budżetów samorządu gminnego oraz publikacji Ministerstwa Finansów i Regionalnych Izb Obrachunkowych.

DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA A ROZWÓJ GMINY

Gmina Kurzętnik położona jest w Polsce północnej, w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Zajmuje powierzchnię 14 911 ha (149 km²). Na terenie gminy mieszka 9052 osób. W jej skład wchodzi 18 miejscowości. Jest to teren obfitujący w jeziora i kompleksy leśne oraz niespotykane gatunki fauny i flory, co zachęca do wypoczynku, rekreacji i zamieszkania. Gmina w swoich działaniach sprzyja środowisku, jest otwarta na nowe technologie i ludzi z inicjatywą, przedsiębiorczych. Na terenie

gminy Kurzętnik działa 16 Kół Go-spodyń Wiejskich, 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, zarejestrowanych jest 17 stowarzyszeń. Wszystkie te organizacje działają na rzecz rozwoju własnych miejscowości a zarazem całej gminy. Według Centralnej Ewidencji Podmiotów Gospodarczych na początku września 2013 r. w gminie Kurzętnik zarejestrowanych było 346 podmiotów gospodarczych. Zdecydowana większość przedsiębiorczych osób prowadzi działalność w branży usługowej (murarstwo, kamieniarstwo, mechanika pojazdowa, blacharstwo i lakiernictwo, ślusarstwo, usługi finansowe, geodezja, dekarstwo, stolarstwo, hydraulika, tapicerstwo, elektryka), handlu (sprzedaż detaliczna, sklepy spożywczo-przemysłowe, składy opału,

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym 147

budowlane, sprzedaż części zamiennych, maszyn i urządzeń rolniczo-przemysłowych) i produkcji (budowlana, przemysł metalurgiczny, drzewny, odnawialne źródła energii: fotowoltaika, kolektory słoneczne, siłownie wiatrowe).

Stopa bezrobocia w woj. warmińsko-mazurskim na koniec 2012 r. wynosiła

21,2% (najwyższa w kraju), w powiecie nowomiejskim – 22,2%, a w gminie Kurzętnik – 16,9%. Spośród mieszkańców gminy w 2011 r. 23% to osoby w wieku przedprodukcyjnym, 66% było w wieku produkcyjnym, a 11% osoby w wieku poprodukcyjnym. Ważną kwestią jest analiza wieku osób bezrobotnych w gminie Kurzętnik. Z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Mieście Lubawskim wynika, że najwięcej osób bezrobotnych jest w dwóch przedziałach wiekowych: do 24 lat i od 25 do 34 lat. Analizując dane zawarte w tabeli 1 można zauważyć, że z roku na rok zwiększał się odsetek bezrobotnych do 24 lat. Od 2007 r. do 2011 r. o 7,7%. Najmniej bezrobotnych jest w przedziale wiekowym 60–64 lata.

Tabela 1. Bezrobotni w gminie Kurzętnik wg wieku w latach 2007–2011

Wyszczególnienie

2007

2008

2009

2010

2011

do 24

23,2

30,1

29,0

30,9

30,9

25–34

30,7

28,3

30,5

31,5
30,5
35–44
20,4
20,3
17,6
18,3
18,6
45–54
19,4
15,6
17,3
14,6
14,2
55–59
5,8
5,5
5,0
4,4
5,1
60–64
0,5
0,3
0,6
0,3
0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.pupnowemiastolubawskie.pl.

Biorąc pod uwagę strukturę bezrobocia oraz wiek osób bezrobotnych w gminie Kurzętnik stwierdzić można, że jest to niewątpliwie wielki potencjał i szansa na rozwój społeczno-gospodarczy gminy. Część bezrobotnych mieszkańców gminy bez względu na poziom wykształcenia podejmuje pracę na zasadzie samozatrudnienia. Rolą władz gminnych jest kreowanie zachowań przedsiębiorczych, budowanie dobrego klimatu i zachęcanie bezrobotnych do zakładania własnych firm. Rządzący gminą wspólnie z instytucjami otoczenia biznesu powinni stworzyć systemowe rozwiązania wspierające rozwój podmiotów gospodarczych, szczególnie w początkowej fazie.

Opisując sytuację gospodarczą gminy skupiono się głównie na podejmowanych działaniach przez samorząd gminny, których celem jest stymulowanie rozwoju gospodarczego. Zarządzający gminą Kurzętnik prowadzi politykę lokalną sprzyjającą rozwojowi przedsiębiorczości gospodarczej. Władze gminy ściśle współpracują z instytucjami otoczenia biznesu (m.in. z: fundacjami, różnego rodzaju agencjami i organizacjami pozarządowymi) by stworzyć optymalne warunki do zakładania i wspierania prywatnego biznesu. Lokalna Grupa Działania (LGD) „Ziemia Lubawska” to stowarzyszenie, z którym od lat współpracuje samorząd lokalny, głównie w zakresie budowania kapitału społecznego i wsparcia dla

148 RENATA MARKS-BIELSKA I IN.

mikroprzedsiębiorców i rolników chcących dywersyfikować w ramach osi III Programu Rozwoju Obszarów

Wiejskich (PROW) oraz realizacji Małych Projektów – oś IV PROW. Osoby chcące podjąć działalność gospodarczą mogą liczyć na kompleksową pomoc ze strony pracowników LGD. Wiele projektów inwestycyjnych realizowanych jest we współpracy z Fundacją Wspomagania Wsi⁴. Ważne znaczenie w rozwoju lokalnym spełnia również Warmińsko--Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego (W-M ARR), której rolą jest m.in. wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości w celu rozwoju gospodarczego⁵ na poziomie powiatów.

Istotną rolę w rozwoju gospodarczym obszarów wiejskich (w tym gminy wiejskiej Kurzętnik) odegrała Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Polska wstępując do UE otrzymała szansę na unowocześnienie wsi, wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz szeroko rozumiany rozwój gospodarczy. Głównymi odbiorcami działań realizowanych przez ARiMR są rolnicy, mieszkańcy wsi, przedsiębiorcy i samorządy lokalne.

Dużą rolę w efektywnym wspieraniu i znacznym dofinansowaniu różnych inwestycji samorządów lokalnych odegrały: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki, Wojewódzki Urząd Pracy oraz na szczeblu centralnym poszczególne ministerstwa. Instytucje te pośredniczyły bądź też bezpośrednio wdrażały Regionalne Programy Operacyjne: Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych.

Aktywność inwestycyjna samorządu gminnego znacznie odbiega od inwestycji podmiotów gospodarczych, prowadzi ona bowiem do poprawy bytu społeczności lokalnej i zaspokajania jej potrzeb a jednocześnie gwarantuje trwały rozwój jednostki przez aktywizację gospodarczą regionu [Misterec, 2008, s. 35]. Polityka inwestycyjna samorządów lokalnych powinna być również przejawem troski o zasoby, którymi dysponuje. Racjonalnie i efektywnie wydatkowane środki publiczne są gwarantem korzyści w postaci nowych miejsc pracy i zysku wytworzonego przez dynamicznie rozwijające się przedsiębiorstwa, co przyczynia się do rozwoju gospodarki lokalnej [Graczyk, 2008, s. 8].

⁴Jest to instytucja, która wspiera rozwój przedsiębiorczości m.in. przez fundusz mikropożyczek. Działania Fundacji Wspomagania Wsi obejmują zakres programów pożyczkowych, konkursów dotacyjnych, szkoleń, programów edukacji finansowej i in. mających na celu pomoc osobom rozpoczynającym lub rozwijającym działalność gospodarczą.

⁵W-M ARR realizuje działania przez bezpośrednie wspieranie przedsiębiorczości, jak również w formie dotacji, udzielania pożyczek na rozwój działalności, doradztwa w różnych formach

izakresie, organizację i prowadzenie szkoleń oraz działalność informacyjną. W-M ARR posiada swój punkt konsultacyjny w Nowym Mieście Lubawskim, gdzie świadczone są usługi informacyjne na rzecz przedsiębiorców oraz osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą.

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym 149

OCENA MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNYCH GMINY KURZĘTNIK

Samorządy lokalne mają określone możliwości rozwoju wynikające z posiadanych zasobów technicznych, społecznych, ekonomicznych i ekologicznych. Na dynamikę i kierunek rozwoju lokalnego ma wpływ rodzaj zasobów, ich dostępność, wielkość i efektywność wykorzystania. Ważne jest również położenie geograficzne.

Istotną determinantą stabilnego, dynamicznego oraz harmonijnego rozwoju danej gminy jest położenie w układzie gospodarczym kraju i regionu, jak również potencjalne i istniejące powiązania międzynarodowe [Telka, 2006, s. 279].

Podjmując próbę oceny potencjału inwestycyjnego, należy uwzględnić czynniki ilościowe i jakościowe. W tym celu najczęściej wykorzystuje się czynniki ilościowe, jednak nie uwzględniając determinant jakościowych często wnioski mogą być subiektywne. Należy wskazać, że rozwój lokalny może polegać zarówno na zmianach pozytywnych (rozwój progresywny), jak i negatywnych (rozwój regresywny). W analizach empirycznych często mamy do czynienia ze sprzecznymi tendencjami. Konieczne staje się wówczas ustalenie głównego trendu określającego kierunki i charakter procesu rozwojowego [Kosiedowski, 2008, s. 232].

Możliwości inwestycyjne samorządu lokalnego w literaturze przedmiotu określane są jako potencjał inwestycyjny [Lubińska, Będzieszak, 2006, s. 66]. Według M. Dylewskiego [Dylewski, 2010, s. 115] oceny potencjału inwestycyjnego rozwoju samorządu lokalnego można dokonać na podstawie poniższego wzoru:

$$\sum (-) = 1$$

100,

$$\sum$$

$$=1$$

gdzie:

WIP – inwestycyjna zdolność do rozwoju JST, DBt – dochody budżetu ogółem w danym roku t, WBt – wydatki bieżące w danym roku t.

Potencjał inwestycyjny samorządu gminnego uzależniony jest od środków pochodzących z budżetu, które można przeznaczyć na sfinansowanie działań inwestycyjnych. Przy pomniejszeniu dochodów budżetowych ogółem o wydatki bieżące (wliczając także wydatki na obsługę zadłużenia), otrzymujemy tzw. wolne środki netto określające możliwości inwestycyjne gminy.

W gminie Kurzętnik w latach 2007–2013 zrealizowano ponad 100 zadań inwestycyjnych w większości współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych. Ogólna wartość wszystkich inwestycji kształtuje się na poziomie 38 750 934,34 zł. Gmina zaangażowała środki własne w wysokości 24 690 685,13 zł (63,72% wkładu własnego gminy we wszystkich zadaniach inwestycyjnych). W tabeli 2 przedstawiono główne inwestycje przekraczające kwotę 0,5 mln zł z wyszczególnieniem wkładu własnego i lat realizacji.

150 RENATA MARKS-BIELSKA I IN.

Tabela 2. Główne inwestycje podjęte w gminie w latach 2007–2013

wartość ogółem w tym wkład własny [zł]

Lp.
Nazwa zadania
Koszt
Środki
Lata

całkowity
własne
realizacji

1
2
3
4
5

1
Przebudowa drogi w Kurzętniku przy
702 472,17
702 472,17
2007

nowo wybudowanym ośrodku zdrowia

2

Budowa ośrodka zdrowia

1 017 832,77

1 017 832,77

2007

w Kurzętniku

Rozbudowa budynku socjalno-szatniowego

3

w ramach modernizacji gminnych obiektów

571 493,30

363 463,30

2007–2008

ów sportowych

4

Przebudowa drogi w Kurzętniku przy ul.

645 835,50
645 835,50
2008

Kwiatowej i Słonecznej

5
Budowa Szkoły Podstawowej i sali gimna-
5 138 733,14
4 888 733,14
2009

stycznej w Tereszewie

6
Przebudowa drogi w Kurzętniku
559 219,87
559 219,87
2009

ul. Kościuszki

7

Przebudowa drogi Kurzętnik –

3 362 963,60

1 681 500,00

2009

Krzemieniewo

Budowa ścieżki dydaktycznej wraz z drogą

8

krzyżową, amfiteatrem, stacją kajakową

1 005 021,74

534 806,74

2009–2010

w Kurzętniku

Budowa kanalizacji sanitarnej

9

z przyłączami, przepompowniami dla

4 478 384,13

2 053 887,19

2010–2012

Marzęcic wraz z kolektorem

ściekowym

10

Budowa kompleksu boisk „Moje Boisko –

1 127 321,16

194 321,16

2010–2012

Orlik 2012” w Marzęcicach

11

Budowa sali gimnastycznej przy Zespole

2 674 779,53

1 874 779,53

2011

Szkół w Kurzętniku

12

Przebudowa drogi gminnej Wawrowice –

1 615 700,00

807 900,00

2011

Mikołajki

13

Budowa kompleksu boisk „Moje Boisko –

1 103 964,75

270 964,75

2011

Orlik 2012” w Kurzętniku

Budowa przydomowych oczyszczalni

14

ścieków w Małych Bałówkach, Mikołaj-

1 024 838,87

398 836,87

2012

kach, Otrębie i Marzęcicach

15

Przebudowa drogi w Brzoziu Lubawskim

610 766,92

610 766,92

2012

16

Rekultywacja składowiska odpadów ko-

999 845,25

198 028,21

2012

munalnych w Lipowcu

17

Zakup samochodu ratowniczo-gaśniczego

571 320,00

231 320,00

2012

dla OSP w Marzęcicach

18

Przebudowa drogi gminnej Tereszewo –

1 488 313,37

744 157,37

2013

Lipowiec – etap I

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym...

151

1

2

3

4

5

19

Przebudowa drogi gminnej Mikołajki –

725 442,95

625 442,95

2013

Nowy Dwór, etap I

20
Termomodernizacja gminnych obiektów
793 230,00
555 260,00
2013

użyteczności publicznej

21
Przebudowa wraz z rozbudową Zespołu
1 163 218,32
1 163 218,32
2013

Szkół w Marzęcicach

RAZEM

31 380 697,34

20 122 746,76

64,12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik.

Niektóre duże zadania inwestycyjne realizowane były głównie ze środków własnych samorządu gminy, jednak zdecydowana większość wymienionych przedsięwzięć inwestycyjnych współfinansowana była środkami zewnętrznymi

z różnych programów – zarówno unijnych, jak i krajowych (64,12%).

Dokonując analizy potencjału inwestycyjnego badanej gminy na podstawie zebranych szczegółowych danych można wskazać, że wskaźnik inwestycyjnego potencjału gminy Kurzętnik w latach 2007–2013 kształtował się na poziomie 12,85–26,27%. Średnia ocena wskaźnika dla wszystkich gmin w Polsce wahała się pomiędzy 16,98% a 20,16%. Jak wynika z danych przedstawionych na rysunku 1, w latach 2007, 2008 i 2010 zdolność inwestycyjna do rozwoju gminy Kurzętnik utrzymywała się poniżej poziomu rozwoju gmin w Polsce, w roku 2012 plasowała się na prawie średnim poziomie wszystkich gmin w kraju, natomiast w latach 2009, 2011 i 2013 była znacznie wyższa od średniej krajowej.

Gmina Kurzętnik

Gminy ogółem

26,27

22,17

20,16
19,76

18,99

19,81

17,37

17,98

16,65

17,04

17,10

16,98

13,69

12,85

2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013

Rysunek 1. Wskaźnikowa ocena potencjału inwestycyjnego rozwoju [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik oraz dostępnych danych na stronie Ministerstwa Finansów.

152 RENATA MARKS-BIELSKA I IN.

W celu pogłębienia oceny potencjału inwestycyjnego rozwoju samorządu lokalnego dokonano analizy wskaźnika samofinansowania, który jest relacją nadwyżki operacyjnej i dochodów majątkowych w wydatkach majątkowych. Wskaźnik ten obrazuje, w jakim stopniu gmina finansuje inwestycje ze środków własnych:

$$\begin{aligned} &+ \\ &= 100, \end{aligned}$$

gdzie:

WSF – wskaźnik samofinansowania,

Dm – dochody majątkowe,

No – nadwyżka operacyjna,

Wm – wydatki majątkowe.

Im wyższa jest relacja nadwyżki operacyjnej i dochodów majątkowych w wydatkach majątkowych, tym mniejsze ryzyko utracenia płynności finansowej w związku z nadmiernymi kosztami obsługi zadłużenia gminy. Natomiast zbyt duży wskaźnik świadczyć może o niskim poziomie realizowanych zadań inwestycyjnych w stosunku do możliwości finansowych samorządu. Na rysunku 2 przedstawiono wartości wskaźnika samofinansowania badanej gminy Kurzętnik

w latach 2007–2013, który oscylował między 48,84% a 118,04%. Z kolei średni

wskaźnik samofinansowania wszystkich gmin w Polsce kształtował się na poziomie 62,83–108,72%. W latach 2007, 2009 wartość wskaźnika utrzymywała

się na niskim poziomie, co świadczy o niskich dochodach majątkowych. Był również niższy o 14,49% w 2009 r. i prawie o 14% w 2010 r. oraz aż o 24,54% w 2007 r. od średniego krajowego poziomu.

108,72 118,04

Gmina Kurzętnik

Gminy ogółem

99,41

103,85

95,52

90,49

98,06

89,62

84,18

68,35

78,87

62,83

53,86

48,84

2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013

Rysunek 2. Wskaźnik samofinansowania – udział nadwyżki operacyjnej i dochodów majątkowych w wydatkach majątkowych [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik oraz dostępnych danych na stronie Ministerstwa Finansów.

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym 153

W 2008 r. wskaźnik samofinansowania badanej gminy wynosił 118,04%, co może wskazywać na to, że nie wykorzystano możliwości do realizowania inwestycji. Natomiast w latach 2011–2013 wskaźnik samofinansowania w analizowanym samorządzie oscyluje w granicach 89,62%–98,06%, co oznacza, że gmina w dużym stopniu finansuje inwestycje z własnych środków, jak również z wewnętrznych źródeł, jakimi są dotacje i dofinansowania z programów krajowych i unijnych. Jest on również zbliżony do średniej krajowej, która w ostatnich latach wynosi 78,87%–99,41%.

Na wzrost wskaźnika potencjału inwestycyjnego gminy wpływają dochody własne, gdyż przesądzają one o stopniu samodzielności finansowej samorządów terytorialnych. Z kolei ich spadek niekorzystnie wpływa na możliwości inwestycyjne, ograniczając rozwój lokalny.

Gmina Kurzętnik

26,42

27,47

22,43

22,94

23,62

24,82

24,87

Dochody

własne

34,50

32,87

34,53

34,51

40,01

35,63

34,64

Dotacje

39,08

39,66

43,04

42,55

36,37

39,55

40,49

Subwencja

ogólina

2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013

Rysunek 3. Struktura dochodów gminy Kurzętnik

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik.

Z danych zawartych na rysunku 3 wynika, że dochody własne badanej gminy od 2007 r. nieznacznie maleją (z 26,42% nawet do 22,43% w 2009 r.). Zaobserwować można wysoki poziom dotacji (32,87%–40,01%) i subwencji (36,37%–43,04%) w strukturze dochodów ogółem. W badanej jednostce mamy do czynienia ze wzrostem znaczenia dotacji i utrzymującym się wysokim poziomem subwencji, które łącznie stanowią ponad 75% dochodów gminy. Tak wysoki poziom subwencji, kształtujący się w latach 2007–2013 na poziomie 36,37–43,04% spowodowany jest dużą liczbą dzieci i młodzieży z terenu gminy uczęszczających do dwóch zespołów szkół i dwóch szkół podstawowych. Wysoki wskaźnik dotacji na poziomie 32,87–40,01% świadczy o dużej aktywności władz samorządowych w pozyskiwaniu środków finansowych z różnych programów na realizację zadań inwestycyjnych.

154 RENATA MARKS-BIELSKA I IN.

Na rysunku 4 przedstawiono strukturę dochodów gmin w Polsce. Z analizy danych wynika, iż różnią się one zdecydowanie w porównaniu z badaną gminą Kurzętnik. Dochody własne gmin ogółem są znacznie wyższe niż w analizowanej gminie, bowiem kształtują się na poziomie 44,62–49,50% i są prawie dwukrotnie wyższe niż w gminie Kurzętnik. Z kolei subwencja kształtuje się na poziomie 19,80–31,90% i jest o kilkanaście punktów procentowych niższa niż w badanej gminie. Natomiast jeśli chodzi o skuteczność pozyskiwania dotacji to gmina Kurzętnik prawie dwukrotnie przewyższa pozostałe gminy ogółem, których dotacja oscyluje między 18,80% a 33,90% (rys. 3 i 4).

Gminy ogółem

49,50
49,30
46,30
44,62
45,48
46,58
47,95

Dochody

własne

19,20

18,80

33,90

24,02

23,83

21,98

20,96

Dotacje

Subwencja

31,30

31,90

31,36

30,68

31,44

31,09

ogólna

19,80

2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013

Rysunek 4. Struktura dochodów gmin w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dostępnych na stronie Ministerstwa Finansów.

Analizując dochody własne gminy należy zwrócić uwagę na ich strukturę. Jak przedstawiono na rysunku 5, w latach 2011–2013 znacznie wzrosły dochody podatkowe w Gminie Kurzętnik, co zwiększa stabilność finansową tej jednostki.

8 000

dochody

6 000

podatkowe

4 000

dochody ze

sprzedaży

2 000

majątku

pozostałe

dochody

-

własne

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

Rysunek 5. Struktura dochodów własnych gminy Kurzętnik [tys. zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik.

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym 155

Na rysunku 6 zobrazowano poziom wydatków inwestycyjnych względem wydatków ogółem w badanej gminie. Wskaźnik ten oscylował między 14,47% w 2008 r. a 34,59% w 2009 r. Analizowaną gminę wyróżnia wysoki wskaźnik wydatków przeznaczanych na inwestycje. Jest to przejaw efektywnego zarządzania

majątkiem gminy, skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych oraz zwiększenia dochodów majątkowych, jak również bezpiecznego zaciągania zobowiązań na pokrycie wkładu własnego przy współfinansowaniu zadań inwestycyjnych.

34,59

28,25

23,18

21,61

15,85

14,47

17,38

2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013

Rysunek 6. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Gminy Kurzętnik.

Z analizy dynamiki wydatków inwestycyjnych w latach 2007–2013 w gminie Kurzętnik wynika, że inwestycyjne znacząco wzrastały (171,85% w 2012 r., 315,47% w 2009 r.). Było to związane z uruchomieniem odpowiednich programów pomocowych, których samorząd gminny był beneficjentem oraz potrzebami lokalnymi.

315,47

295,89
233,40
204,81
171,85
100,00 96,30

2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013

2007 r. = 100%

Rysunek 7. Dynamika wydatków inwestycyjnych [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik.

156 RENATA MARKS-BIELSKA I IN.

Na rysunku 8 przedstawiono udział zobowiązań w finansowaniu inwestycji. Obserwuje się znaczny wzrost zadłużenia w analizowanej gminie z 10,20% w 2008 r. do 38,00% w 2010 r. Jest to bezpośrednio skorelowane z dynamiką wydatków inwestycyjnych, które w latach 2009–2011 osiągnęły najwyższy poziom. Wzrost zadłużenia zarówno w badanej gminie, jak i w innych samorządach należy tłumaczyć uruchomieniem z budżetu Unii Europejskiej programów pomocowych dla jednostek samorządu terytorialnego w ramach perspektywy finansowej 2007–2013. Środki te wymagały znacznego wkładu finansowego ze strony samorządów, co powodowało zwiększenie zadłużenia.

Zobowiązania wszystkich gmin w Polsce wykazywały tendencję wzrostową. W latach 2007–2008 poziom zobowiązań gminy Kurzętnik (10,20–14,60%) był niższy niż średni wskaźnik dla gmin w Polsce i kształtował się na poziomie 10,20%–14,60%. Od 2009 r. wskaźnik zadłużenia dynamicznie wzrastał zarówno w gminie Kurzętnik, jak i we wszystkich gminach. Średnia wartość wskaźnika dla gmin oscylowała pomiędzy 22,50% a 34,30%. Było to spowodowane zaciąganiem kredytów i pożyczek, a w ostatnich latach również emisją obligacji na sfinansowanie zadań inwestycyjnych oraz spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

Gmina Kurzętnik
Gminy ogółem

38,2
38,0

35,1
37,8

26,1

34,3
33,4
32,3

30,3

17,5
17,4
22,5

14,6

10,2

2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013

Rysunek 8. Wskaźnik zobowiązań ogółem [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik oraz dostępnych danych na stronie Ministerstwa Finansów.

Wgminie Kurzętnik sukcesywnie pozyskiwano środki na inwestycje z programów zarówno krajowych, jak i unijnych. W latach 2007–2010 dofinansowanie kształtowało się na poziomie 9,17–19,81%. W kolejnych latach można zaobserwować znaczący wzrost udziału środków zewnętrznych: w 2011 r. – 44,49%, w 2012 r. – 33,71%, w 2013 r. – 32,18%. Wraz ze wzrostem wydatków inwesty-

cyjnych rósł udział środków pozyskiwanych ze źródeł zewnętrznych na współfinansowanie inwestycji (tabela 4).

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym 157

Tabela 3. Udział środków zewnętrznych

na finansowanie inwestycji realizowanych przez gminę Kurzętnik

w latach 2007–2013 [mln zł]

Wyszczególnienie
2007

2008
2009
2010
2011
2012
2013

Wydatki budżetowe

19,49
20,56
28,19
27,30
32,36
30,56
33,37

ogółem, w tym:

Wydatki

3,09
2,96
9,75
6,33
9,14
5,31

7,21

inwestycyjne

Środki zewnętrzne

0,48

0,27

1,93

0,94

4,07

1,79

2,32

na finansowanie

inwestycji [%]

15,53
9,17
19,81
14,90
44,49
33,71
32,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kurzętnik.

PODSUMOWANIE

Możliwości inwestycyjne samorządu gminy Kurzętnik w pierwszych latach podjętej analizy kształtowały się na poziomie 14–17%, natomiast w 2009 r. wzrosły do ponad 22%. Rok 2010 charakteryzował się znacznym obniżeniem potencjału inwestycyjnego i wskaźnika samofinansowania w badanej gminie, co było charakterystyczne dla wszystkich gmin w Polsce. W kolejnych latach odnotowano wyraźny wzrost zarówno potencjału inwestycyjnego, jak i wskaźnika samofinansowania w analizowanym samorządzie lokalnym i ogólnie w gminach w Polsce.

Badana gmina charakteryzuje się stosunkowo niskimi (prawie dwukrotnie niższymi) dochodami własnymi względem średniej dla gmin w Polsce. W gminie tej odnotowano zdecydowanie wyższy poziom dotacji i subwencji. Świadczy to o wysokiej aktywności władz samorządowych analizowanej gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na współfinansowanie inwestycji. Pomimo stosunkowo niskich dochodów własnych w

badanej gminie obserwuje się od 2009 r. dynamiczny wzrost wydatków inwestycyjnych, co jest odpowiedzią na potrzeby i oczekiwania mieszkańców oraz możliwości absorpcyjne samorządu.

Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że od 2008 r. zadłużenie gminy wzrosło o prawie 28% i obecnie oscyluje na poziomie nieco poniżej 38%. Jest to o prawie 6 punktów procentowych więcej niż średnia dla gmin (32%). Gmina Kurzętnik charakteryzuje się wysokim poziomem rozwoju przy stosunkowo niskich dochodach własnych na sfinansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych co skłania do zaciągania zobowiązań, głównie na prefinansowanie zadań inwestycyjnych ze środków UE.

Efektom prowadzonych inwestycji jest poprawa i tworzenie infrastruktury w obszarze oświaty i sportu. Wybudowano wodociągi, kanalizację, drogi. Realizowane inwestycje przyczyniają się do kreowania coraz lepszych warunków

158 RENATA MARKS-BIELSKA I IN.

do rozwoju przedsiębiorczości gospodarczej na tym terenie. Pozytywne efekty są już widoczne, bowiem jak wynika z danych ewidencji działalności gospodarczej w 2011 r. powstało na terenie gminy 46 nowych podmiotów gospodarczych, w 2012 r. – 66, a w 2013 r. – 75. Rosną też dochody podatkowe, co może przyczynić się do podejmowania kolejnych inwestycji i dalszej poprawy warunków życia mieszkańców gminy.

LITERATURA

Adamowicz M., 2006, Kształtowanie rozwoju regionalnego [w:] Przedsiębiorczość i innowacyjność jako czynnik rozwoju regionalnego i lokalnego, red. W. Kosiedowski, Wyd. UMK w Toruniu, Toruń.

Bartik T.J., 2004, Economic Development [in:] Management Policies in Local Government Finance. Ed. J.R. Aronson and E. Schwartz. Washington, DC: International City/Country Management Association.

Blakely E.J., 1990, Planning Local Economic Development. Theory and Practice, Sage Library and Social Research, London.

Dylewski M., 2010, Wpływ spowolnienia gospodarczego na zdolność inwestycyjną JST [w:] Finanse publiczne, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 112, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.

Graczyk M., 2008, Zarządzanie inwestycjami komunalnymi, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Zielona Góra.

Kosiedowski W., 2008, Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym [w:] Gospodarka regionalna i lokalna, red. Z. Strzelecki, WN PWN, Warszawa.

Lubińska T., Będzieszak M., 2006, Własny potencjał inwestycyjny jako miara pozycji wydatkowej gmin [w:] Budżet państwa i samorządów, decentralizacja – oświata, red. T. Lubińska, Difin, Warszawa.

Misterec W., 2008, Zewnętrzne źródła finansowania działalności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego, Difin, Warszawa.

Nargiełło J. 2006, Zdolność kredytowa jako element potencjału finansowego jednostek samorządu terytorialnego, „Studia Regionalne i Lokalne” nr 3(25).

Parysek J., 2001, Podstawy gospodarki lokalnej, Wyd. Nauk. Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań.

Popławski Ł., 2009, Uwarunkowania ekorozwoju gmin wiejskich na obszar chronionych województwa świętokrzyskiego, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.

Telka K., 2006, Infrastruktura lokalna determinantą rozwoju społeczno-gospodarczego gmin, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 437, Szczecin.

Wiatrak A.P., 2006, Wspomaganie rozwoju małych przedsiębiorstw w skali lokalnej „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, z. 9, cz. 2: Problemy globalizacji i regionalizacji.

Wojciechowski E., 2003, Zarządzanie w samorządzie terytorialnym, Wyd. Difin, Warszawa.

Rola i znaczenie inwestycji w rozwoju lokalnym 159

Streszczenie

Rozwój lokalny uzależniony jest od wielu czynników zarówno egzogenicznych, jak i endogenicznych. Władze lokalne, dbając o rozwój gospodarczy jednostki administracyjnej, którą kierują podejmują działania inwestycyjne. Nie bez znaczenia dla tych działań pozostaje również presja mieszkańców w związku z ich określonymi potrzebami. Ważne jest, aby w sposób umiejętny i efektywny wykorzystać lokalny potencjał, wszelkiego rodzaju zróżnicowane zasoby, którymi dysponują poszczególne gminy. Celem artykułu było przedstawienie i ocena potencjału inwestycyjnego gminy Kurzętnik. Rozważania oparto na danych pochodzących z urzędu badanej gminy i ze strony internetowej Ministerstwa Finansów. Zakres czasowy dotyczył minionego okresu programowania budżetu Unii Europejskiej. Podjęto próbę ustalenia inwestycyjnej zdolności rozwoju gminy, obliczono wskaźnik samofinansowania (udział nadwyżki operacyjnej i dochodów majątkowych w wydatkach). Uwagę skoncentrowano również na strukturze dochodów i dynamice wydatków inwestycyjnych.

Z przeprowadzonych analiz wynika m.in., że wskaźnik samofinansowania w gminie Kurzętnik w latach 2007–2009 i 2010 utrzymywał się na niskim poziomie, co świadczy o niskim poziomie dochodów majątkowych. Był on również niższy od średniego krajowego poziomu. Wysoka wartość wskaźnika w 2008 r. świadczy o niewykorzystaniu potencjału inwestycyjnego gminy. W latach 2011–2013 analizowany wskaźnik kształtował się na poziomie 89–98%, co oznacza, że w gminie w znacznym stopniu finansuje się inwestycje ze środków własnych, jak również ze źródeł zewnętrznych (dotacje i dofinansowania z funduszy krajowych i z budżetu UE). Na terenie gminy Kurzętnik podjęto i ukończono wiele inwestycji, również takich, które były współfinansowane z funduszy UE (np. budowa ośrodka zdrowia z przebudową drogi i wyposażeniem, budowa szkoły, przebudowa dróg lokalnych, modernizacja i budowa obiektów sportowych, kanalizacja, termomodernizacja budynków użyteczności publicznej itp.). Inwestycje przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy i turystów.

Słowa kluczowe: rozwój lokalny, inwestycje, gmina, budżet gminy

Role and Importance of Investments in the Local Development:

Summary

Local development depends on a number of factors, both exogenous and endogenous ones. Local authorities undertake and pursue investment projects to further the development of the administrative district they govern. The pressure put by local residents and arising from their particular needs is another stimulus behind new investments. Skillful and effective use of the local potential and various resources accessible in a given community is another contributor. The purpose of this article is to present and evaluate the investment potential of the commune of Kurzętnik. The presentation draws on the data obtained from the Council in Kurzętnik and from the webpage of the Ministry of Finance. The investigations spanned the last five-year period of the European Union budget. An attempt has been made to identify the investment capacity of the commune, for which purpose the self-financing ratio was calculated (the contribution of the operating surplus and revenue from property to expenditure). Attention was also paid to the structure of income and dynamics of investment outlays. The analyses have demonstrated that the self-financing ratio in the commune of Kurzętnik in 2007–2009 and 2010 was low, indicating that the commune's own revenue from property was low as well. In fact, the ratio was lower than the average one for whole

160 RENATA MARKS-BIELSKA | IN.

Poland. The high value of this ratio in 2008 proves that the commune's investment capacity was not fully deployed. In 2011–2013, the above ratio was about 89–98%, suggesting that the commune largely financed investments from own resources and from external sources of funds (subsidies and co-financing from national and EU funds). Several investment projects have been commenced and completed in the commune of Kurzętnik, including the ones co-financed with the EU funds (e.g. construction of a health centre, including modernization of an access road and the furnishing of the centre, construction of a school building, modernization of local roads, modernization and construction of sports facilities, construction of a sewage system, thermal insulation of public buildings, etc.). These investments have contributed to the improved life quality of the commune's residents and visitors.

Keywords: local development, investments, commune, commune budget

JEL: H74